

Бенедето Котругли, „Книга за изкуството на търговията“

Глава XIII: За воденето на книгите по търговски начин

Писалката е толкова благороден и отличен инструмент, че е изключително необходим не само за търговците, но и за всички изкуства, свободни и механични¹. И лесно можете да видите как търговец, на когото му тежи писалката, т.е. такъв, който не склонен да води записки на хартия, едва ли може да се каже, че е търговец.

И търговецът трябва не само да има умения в писането, но трябва да знае как да организира своите книги, за което ще говорим в настоящата глава. Търговецът всъщност не трябва да върши работата си само по памет, освен ако не е Кир Велики, който познавал по име всеки един от войниците, съставляващи огромната му армия; и по същия начин римлянинът Луций Сципион и Киней, посланикът на Пир, който при второто си посещение в Рим поздрави всеки сенатор по име. И като се има предвид невъзможността за това, трябва да преминем към практическите аспекти на търговското писане, което служи не само за запазване и запомняне на всички въпроси, договорени и доведени до край, но и за избягване на проблеми, кавги и спорове; Защото записите удължават живота на книжовниците с хиляди и хиляди години, запазвайки в паметта толкова много славни имена и знаменити кариери, което не би могло да се случи без прекрасния инструмент, който е перото. Колко много дължи човешкият род на Кармента, майката на Евандър, която, казват ни древните, е била първият изобретател на използването на писалката! И непрекъснато виждаме полезността на писането, дори и на най-простото ниво на общуване между едно място и друго, в крак с големите неща и малките в други градове.

Но за да се върнем към нашата тема, нека стигнем до точката, т.е. практическите аспекти на подреждането на нашите записи по подходящ търговски начин. Тези записи ни позволяват да помним всичко, което сме направили, кой ни дължи и на кого дължим, разходите за стоки, печалби, загуби и всяка сделка, от която зависи дейността на търговеца. И подчертаваме, че знанието как да водим записи в подходящ ред само по себе си ни учи да преговаряме, да търгуваме и да печелим. И търговецът не трябва да се доверява сляпо на паметта си, разчитайки на това, което е довело мнозина в грешка. За такава упование ученият Авероес пише, критикувайки Авицена, който има голяма вяра в собствения си интелект, казвайки: "Две неща водят човека до грешка в изучаването на природата, надценяване на интелекта и непознаване на логиката".

Търговецът трябва да поддържа (води) най-малко три комплекта книги и това са: Книга за записки, Дневна книга и Ведомост². И за да ги подредим, ще започнем с Ведомостта, която трябва да бъде организирана по азбучен ред, така че да можете бързо да намерите това, което търсите. Вашата Ведомост трябва да се съхранява по следния начин: първо трябва да я обозначите и да ѝ дадете име; и първата книга обикновено е маркирана с буквата "А". След това, когато книгата "А" е пълна, преминавате към следващата, маркирайки я с "В" и така нататък през цялата азбука. И вашите записи в Книгата за записки и вашата Дневна книга трябва да бъдат отбелязан със същата като на този том от Ведомостта, на който съответстват.

След като направите това, трябва да напишете заглавието в горната част на първата страница и да отбележите (без да пропускате да призовете името на Господа) на кого принадлежи книгата, кои са неговите бизнес партньори, как е подредена книгата, брой страници и т.н.

След това, трябва да изчислите общия си капитал и начина, по който е съставен, и трябва да го въведете, както следва: осчетоводете стоката, която държите в колоната длъжник, и капитала в кредитната колона. Например, ако имате сто дължини плат, оценени на хиляда дуката, направете запис, както следва: моят капитал трябва да бъде кредитиран (намален) на този и този ден от месеца с хиляда дуката за стоте дължини плат, които съм закупил, и едновременно с това отбелязвам, че платовете трябва да бъдат дебитирани (увеличени) със същата сума в съответната страница на книгата. И същата тази операция трябва да бъде записана и вписана на друго място: в определен ден от месеца платовете трябва да се увеличат с хиляда дуката за стоте дължини, които съм закупил, след като съм отбелязал, че капиталът ми намалява със същата сума на еди-коя си страница на книгата.

И тъй, всяка операция, която впишете в книгата, трябва да бъде записана два пъти, веднъж като увеличение, а в другия случай като намаление, така че мога да кажа: "Тук продавам дължина от този плат на десет дуката, които имам в брой и слагам в касата": как да въведа този артикул? И ще кажете: "Касовата наличност трябва да нарасне с десет дуката защото ние продаваме платното на някого в такъв и този ден, като сме отбелязали, че колоната за стоки трябва да бъде намалена", и отнасяйки сделката към платовете, ще кажете: "Стоката трябва да намалее на този ден с десет дуката, защото сме продали толкова количество и събираме паричните средства, след като сме публикували, че парите в наличност трябва да се увеличат". Колоната за пари в брой се дебитираща (увеличава) защото получаваме пари, а колоната за стоки се кредитира (намалява), защото от нея „изтичат“ пари³.

По същия начин всяка сделка трябва да бъде написана от двете страни на листа, т.е. от дясната страна на книгата под "суми, които ни дължат", а от лявата "суми, които дължим". И за всяка точка трябва да кажете кога, колко, на или от кого, и защо: Кога, т.е. в кой ден, Колко, т.е. сумата пари; Към или От кого, като се идентифицира поименно длъжникът или кредиторът; Защо – това е основанието за операцията.

И освен това първо трябва да увеличите едно и след това да намалите друго, първо получавате плащане и след това да намалявате [стоките]. Както въведете платовете, така трябва да запишете и на друго място: ако имате хиляда дуката в началото на книгата, трябва да въведете стоката като минус и капитала като плюс; и когато собственият капитал е отбелязан по този начин, вашите длъжници и стоки трябва да бъдат вписани в колоната "трябва да ми плати/дължи", а капиталът в колоната "трябва да му платя/дължим"⁴.

След това трябва да продължите, сделка по сделка, да записвате под "Дължа на" и "Дължат ми" по такъв начин, че да осчетоводите всяка операция: в случай на разходи за плат прави платовете длъжници, докато получените пари ги правят кредитори; и след като всички те са продадени, в това, че те "дължат" губите сумата, за която са били в дебит, докато ако те са "дължими", оставате със сумата, която са в кредит; И ако те са, да речем, петдесет дуката в кредит, трябва да уредите сметката и да ги направите длъжници.

И ще кажете: "И в този и този ден петдесет дуката, от дрехите, останали на склад, след като са влезли, че са задържани, трябва да бъдат кредитирани на такава и такава страница." И ще създадете във Ведомостта раздел, озаглавен "Излишък" и ще запишете тук това, което остава в колоната "Дължат ми", а това, което харчите и губите в колоната "Дължа на". Всичко, което остава в края на годината, се връщате към капитала, който трябва да бъде кредитиран с това, което излишъкът е дебитиран, така че транзакциите ще се балансират и капиталът ви ще бъде актуализиран; И вие ще правите същото в края на всяка година.

Всяка сделка трябва да бъде записана първо в Дневната Книга и след това прехвърлена от нея във Ведомостта. И това, което въвеждате в Книгата за деня, записвате като един запис, докато в книгата въвеждате два пъти, защото Книгата за деня не е организирана по номера на страници, а по дати. И ще кажете: "Тази партида плат, която сте продали за десет дуката, дължи на касата десет дуката, за дължината на плат, продаден на Пиетро", тази сделка трябва да бъде записана в колоната на Касата във Ведомостта, следователно като "дължим" вещь и като "дължат ни" в колоната с платове, докато в Книгата за деня е един елемент. Същото важи и за другите записи.

Във вашите записи в Книгата за Записки трябва да напишете всички договори и поети задължения и вашите валутни транзакции, и всичко, което правите, веднага щом сте се ангажирали да го направите, преди действителните транзакции, които произтичат от тях, да бъдат отбелязани в Дневната Книга. Всъщност има много неща, които договаряте, които не стават записи в счетоводните ви книги, но което все пак е необходимо да си спомниш и да си записал в твоите записи.

И не забравяйте, че всеки, който използва борсите, трябва да записва в двойните си записи, когато изплаща паричните средства: т.е. един ред за изчисляване на еквивалентната стойност във валутата на града, в който търгувате, и друг, с подходящи символи, отчитащ парични средства, съответстващи на валутата, в която сте свикнали да водите дневника си, според използваните във вашия град. Трябва да правите това, за да имате винаги контрол над сделките, в които участвате. И в тези редове ще запишете печалбата и загубата по тази сметка. И ако следвате тази практика, ще разберете напълно това, което казвам; И ако управлявате

търговските си книги според тази система, можете с право да се наречете търговец, а ако не го направите, не сте достойни за името.

Накрая, трябва да пазите бюрото си в добро състояние и за всяко писмо, което влиза, трябва да записвате откъде и от кого идва, годината, месеца и деня; Трябва да запишете това на едно място, да отговорите на всеки един и да го маркирате "Отговорено". Съхранявайте писмата в отделни папки за всеки месец и ги пазете. И по същия начин съхранявайте всички менителници, по които плащате; и важните писма, отнасящи се до частни подписани облигации или нотариални актове, трябва да бъдат запазени с особено внимание. И периодично преглеждайте архивите (книгите) си, защото те свидетелстват за всяко движение на активите на търговеца.

На кратко, това е което трябва да се знае по въпроса за търговските записи и системата, чрез която те трябва да се водят. Ще спрем описанието до тук, както за да не досадим на читателя, така и защото би било невъзможно да се обясни подробно всяка процедура.

Бележки:

1. По времето на Котругли разбирането е било, образованието се дели на различни видове „изкуствата“, като има две големи групи. Свободни (на латински artes liberales), към които спадат граматика, риторика, логика, аритметика, геометрия, музика и астрономия. Другата група са механични (Artes mechanicae) – земеделие, шивачество, ковачество, готварство, архитектура, търговия и военно дело. ->
2. В английската версия на текста са посочени като Scrap book, Day book и Ledger. Текстът е малко объркан, но очевидно в тези ранни години на двойното счетоводство Дневната книга е била нещо като операционен дневник, в който операциите са били описвани непосредствено след момента на тяхното случване. След това на края на деня (или в друга подходяща периодичност) на база данните от Дневната книга са вземани съответните счетоводни записвания в Ledger. Тук съм използвал Ведомост макар да не съм съвсем сигурен дали не е по-удачно да се използва Журнал. А Scrap book, както подсказва името, е била една по-обща книга, в която са записвани всякакви важни данни за бизнеса, които не могат да бъдат обхванати от счетоводството (на онзи етап). Такива са покупко-продажбата на валута и съответните курсове, срокове за плащане, бележки за качеството на стоката, отстъпки, адреси и много други. Този детайл още веднъж показва, че счетоводството е било замислено като система за записване на информация за цялостната търговска дейност, а не толкова като инструмент за изчисляване на данъци, както неравилно се възприема днес. ->
3. Повече от 500 години след написването на книгата на Котругли по абсолютно същия начин ни учеха на счетоводство в Търговската гимназия в Пловдив. Учителката пита: „Закупена е стока, заплатена със средства от касата. Какви са счетоводните операции?“ И ти трябва да отговориш „В случая се засягат две активни счетоводни сметки. Те се дебитират при намаление и кредитират при увеличение. Затова дебитиране сметка „Стоки“, защото те се увеличават и кредитиране сметка „Каса“, защото парите в брой намаляват“ ->
4. По същия начин у нас учат, че Дебит идва от „Да взема“ а Кредит от „Да давам“ ->